

Σειρίου ἐν Κέῳ (COOK III 267 σημ. 5). Παρ' ὅλον ὅτι εἶναι γνωστὸν ὅτι χθόνιαι χοαὶ προσεφέροντο εἰς τοὺς ἀστέρας (KIRCHER Die sakr. Bedeutung d. Weines 3), εἶναι ὅμως δυνατὸν αἱ ἀστροικαὶ αὗται λατρεῖαι νὰ μὴ εἶναι πολὺ παλαιαὶ (NILSSON ἔ.ἀ. σ. 218 κέ.). Ἐπιμένοντες εἰς τὸν παραλληλισμὸν τοῦ ἑξακοντισμοῦ τῶν διαπτόντων, ἢ τῶν μετεωριτῶν ἐνδεχομένως, πρὸς τὸν κεραυνόν, βροντὴν κ.τ.δ. δυνάμεθα νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸν Δία Καταιβάτην ὁ πίπτων ἀστὴρ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν πίπτοντα κεραυνόν καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὅτι τὸ τέμενος τοῦ Διὸς ἐλαστέρου ἦτο ἀνάλογον πρὸς τὰ ἐνηλύσια. Εἰς τὸν τόπον, ὅπου ὁ κεραυνὸς τοῦ Διὸς ἐφόρευσε τὸν Ἐρεχθεά, ἦτοι εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Διὸς Ὑπάτου πρὸ τοῦ Ἐρεχθείου, προσεφέροντο πέμματα ἄνευ οἴνου ἦτοι χθόνιαι θυσίαι καὶ μελιτοῦσαι (N. M. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ Ἐρεχθεῖον σ. 10 κέ.). Ἀκριβῶς δὲ καὶ εἰς τὴν Θάσον πλησίον τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Διὸς Πατρῶου εὐρέθη καὶ ἄλλη μνημονεύουσα Διὸς Καταιβάτου (Rev. Arch. 1937, 198).

N. M. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΟΛΥΜΠΙΕΙΟΥ

ΥΠΟ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ Θ. ΜΙΤΣΟΥ

Ὁ ἐν τῇ εἰκόνι 1 καὶ 2 ἀμφορεὺς εὐρέθη κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἐπὶ τοῦ χώρου, ἔνθα ἦτο τὸ ἱερὸν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος παρὰ τὸν Ἴλισσόν. Ἐκεῖτο ἐντὸς τοῦ μεταγενεστεροῦ ὑδραγωγείου, τὸ ὁποῖον διήρχετο ἄνωθεν τοῦ Πεισιστρατείου, ἦτοι μεταξὺ τοῦ βραχῶδους λόφου καὶ τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ περιβόλου τοῦ Ὀλυμπίου (εἰδικῶς ὑπὸ τὴν ἀνωφερικὴν ὁδόν, ἢ ὁποῖα ὁδηγεῖ πρὸς τὸ ἄλσος καὶ τὸ ὑπαίθριον καφφενεῖον). Συνεκολλήθη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ συνεπληρώθη διὰ γύψου. Ὑψος τοῦ σφζομένου μέρους 0.76.

Ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὄμων καὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου διακοσμεῖται διὰ παραστάσεων σχετικῶν πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῶν Παναθηναίων, κατὰ τὰ ὁποῖα εἶχε τοῦτο δοθῆ ὡς ἔπαθλον εἰς ἀγῶνα δρόμου.

Ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως παρίσταται ἡ Ἀθηνᾶ (*εἰκ. 1*) ὀπλισμένη χωροῦσα πρὸς δεξιὰ. Πρὸς ταύτην τείνει τὴν χεῖρα Νίκη ἐπὶ δωρικοῦ κίονος. Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως (*εἰκ. 2*) δρομεὺς, εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου, τείνει τὴν χεῖρα, ἵνα λάβῃ στέφανον, ὃν ἔτερα Νίκη ἐπὶ κίονος τείνει πρὸς αὐτόν. Τὸν χῶρον μεταξὺ τῶν δύο παραστάσεων τῆς ἐπὶ κίονος Νίκης πληροῖ παχεῖα ταινία μελανοῦ χρώματος ἐκ τοῦ λαιμοῦ πρὸς τὴν βάσιν τοῦ ἀγγείου. Παραλλήλως πρὸς τὴν ταινίαν ἔχει γραφῆ διὰ μέλανος χρώματος ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ ἢ ἐπιγραφὴ: **Τῶν Ἀθήνηθεν [ἄθλων]**.

Ἐπὶ τῆς ἀντιστοίχου πλευρᾶς, καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν, ἦτοι ἀπὸ

τοῦ λαιμοῦ πρὸς τὴν βάσιν, ἄλλη ἐπιγραφή πληροφορεῖ περὶ τοῦ ἀγωνοθέτου, καὶ συνεπῶς τοῦ ἔτους τῆς τελέσεως τῶν Παναθηναίων:

Εἰκ. 1. Παναθηναϊκὸς ἀμφορεύς ἐκ τοῦ Ὀλυμπείου. Προσθία ὄψις.

**Ἀγωνοθετοῦντος βα[σιλέως Καππαδόκων (;)]
Ἄριαράθου Φιλοπά[τορος καὶ Εὐσεβο]ῦς**

Εἶναι δίστιχος, γεγραμμένη κιονηδὸν (εἰκ. 3^α-β) καὶ σφύζεται τὸ ἄνω ἥμισυ περὶ-
που τῶν δύο στίχων, τοῦ δευτέρου ὅμως καὶ τὰ δύο τελευταῖα γράμματα ἐπὶ τεμαχίου
ἀρμόζοντος εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἀγγείου.

Στίχ. 1 [Καππαδόκων ἢ Καππαδοκίας]. Ἡ συμπλήρωσις εἶναι πιθανή, ἐὰν λάβω-

μεν ὑπ' ὄψιν τά: IG II² 3430 [βασιλέα Καπ]παδοκί[ας καὶ τῆς|τραχείας] Κιλικίας
'Αρχέλαον]: 3425 βασιλεὺς Σιδονίαν|Φιλοκλῆς: 3429 Δηϊόταρον Σινόριγος|Γαλ[α-
τ]ῶν Τολισ[τ]οβωγίων|β[ασιλέα]: 654_{1,2} ὁ Παιόνων β[ασ]ιλεὺς [Α]ἰδωλ[έω]ν.

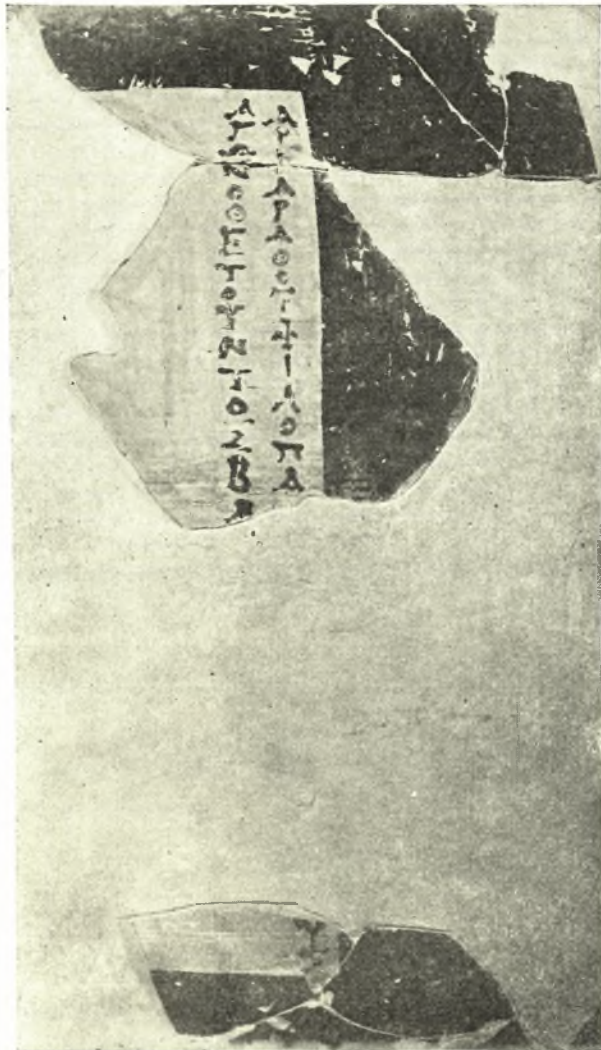

Εἰκ. 2. Παναθηναϊκὸς ἀμφορεὺς ἐκ τοῦ Ὀλυμπείου. Ὅπισθία ὄψις.

Ὁ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς βασιλεὺς Ἀριαράθης φέρει τὴν ἐπωνυμίαν Φιλοπά[τωρ]¹.
Μὲ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην εἶναι γνωστοὶ τρεῖς Ἀριαράθαι βασιλεῖς τῆς Καππαδοκίας,
ἧτοι ὁ Ἀριαράθης ὁ 5^{ος} (163-130 π.Χ.), ὁ 6^{ος} (± 125-111 π.Χ.) καὶ ὁ 9^{ος} (99-87 π.Χ.)².

1 Ὁς Φιλόπα[ππος] οὐδεὶς Ἀριαράθης εἶναι γνωστός.

2 HEAD Hist. Num.² 750.

Εικ. 3α. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως ἐπιγραφή τοῦ ἀγωνοθέτου.

Α
Ρ
Α
Θ
Ο
Τ
Η
Λ
Ο
Π
Α
Υ
Ν
Ο
Τ
Ε
Υ
Α
Ι
Ο
Σ
Β
Β

Ε κ. 3β. Ἡ ἐπι-
γραφή τοῦ ἀγωνο-
θέτου (κατὰ σχέ-
διον Ἀλεξ. Πα-
παλιοπούλου).

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων θὰ ἦτο δύσκολον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μοναδικὸν κριτήριον διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἀναφερομένου βασιλέως Ἀριαράθου, ἀφοῦ χρονικῶς δὲν ἀπέχουν πολὺ καὶ οἱ τρεῖς ἀπ' ἀλλήλων. Ἐν τούτοις μορφαὶ γραμμάτων τινῶν, ὡς τοῦ θ, π, πείθουν, ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἐγράφη κατὰ τὰ μέσα τοῦ 2^{ου} π.Χ. αἰῶνος. Εἰς τοῦτο θὰ ἔλθῃ συνεπίκουρος ἡ φιλολογικὴ καὶ ἡ ἐπιγραφικὴ παράδοσις, αἱ ὁποῖαι διδάσκουν, ὅτι ὁ Ἀριαράθης ὁ 5^{ος} ἦτο πολὺ γνωστὸς εἰς τοὺς Ἀθηναίους τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 2^{ου} π.Χ. αἰῶνος. Οὗτος προτοῦ βασιλεύσῃ εἶχε διακούσει ἐν Ἀθήναις τοῦ φιλοσόφου Καρνεάδου, (πιθανῶς κατὰ τὸ 178 π.Χ.), μαζὺν μὲ τὸν μετέπειτα βασιλέα τοῦ Περγᾶμου Ἄτταλον τὸν 2^{ον} καὶ ἀπὸ κοινοῦ εἶχον φροντίσει οἱ δύο πρίγκιπες, ἵνα ἀνεγερθῇ

Υ
Σ

ἀνδρίας τοῦ διδασκάλου των¹. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον εἶχε γίνει Ἀθηναῖος πολίτης καὶ ὡς τοιοῦτος εἶχε καταχωρισθῆ εἰς τὸν κατὰ τὸν ἄνω Κηφισὸν δῆμον Συπαληττόν. Τὴν ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς του ἐπίδρασιν μαρτυρεῖ χωρίον τοῦ Διοδώρου XXXI, 19, 7, κατὰ τὸ ὁποῖον οὗτος «τὴν τε ἄλλην ἀγωγὴν τοῦ βίου ἀξιολογωτάτην ἐνδεικνύμενος καὶ φιλοσοφίᾳ προσανέχων· ἐξ οὗ καὶ ἡ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀγνοουμένη πάλαι Καππαδοκία τότε τοῖς πεπαιδευμένοις ἐμβιωτήριον ὑπῆρχεν»².

Τοὺς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους δεσμούς του διετήρησε καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκεῖθεν καὶ τὴν ἀνάρῳσίν του εἰς τὸν θρόνον τῆς Καππαδοκίας, καθὼς διδασκόμεθα ἐκ ψηφίσματος τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν³, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀπονέμονται εἰς τοῦτον καὶ τὴν βασιλικὴν σύζυγόν του, Νῦσαν, τιμαὶ παρὰ τοῦ κοινοῦ τῶν τεχνιτῶν διὰ τὰς πρὸς τοῦτο καὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων εὐεργεσίας των.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἀναφερομένη ἀγωνοθεσία δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ σχετισθῆ πρὸς νέαν μετάβασιν τοῦ Ἀριαράθου εἰς τὰς Ἀθήνας, ἂν καὶ δὲν ἀποκλείεται αὕτη. Ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ χρονολόγησίν της δὲν δύναται νὰ λεχθῆ τίποτε μετὰ βεβαιότητος ἢ ὅτι ἔλαβε χώραν μεταξὺ 163-130 π.Χ. κατὰ τὸ τρίτον ἔτος μιᾶς Ὀλυμπιάδος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐτελέσθησαν τὰ μεγάλα Παναθηναῖα. Εἶναι ἀκόμη δύσκολον νὰ λεχθῆ ἂν ἡ ἀγωνοθεσία πρέπει νὰ σχετισθῆ χρονικῶς πρὸς τὸ ψήφισμα τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, ἀφοῦ τοῦτο εἶναι τόσο πολὺ κατεστραμμένον εἰς τὴν ἀρχὴν του, ἐὰν δηλαδὴ ἡ ἐν τῷ στίχῳ 27 ἀναφερομένη ἑορτὴ τῶν Παναθηναίων εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀριαράθης διετέλεσεν ἀγωνοθέτης⁴.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι ἀσύνηθες ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς μας εἶναι τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἐκ τῶν δύο ἐπωνυμιῶν τοῦ Ἀριαράθου προηγεῖται ἡ τοῦ Φιλοπάτορος καὶ ἔπεται ἡ τοῦ Εὐσεβοῦς, ἐνῶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας περιπτώσεις, ἐνθα ἀπαντοῦν ἀμφοτέραι, συμβαίνει τὸ ἀντίστροφον⁵. Ὁ λόγος δὲν δύναται νὰ εἶναι χρονολογικός, ἀφοῦ καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἄλλοτε μὲν ἀπαντοῦν καὶ αἱ δύο, ἄλλοτε δὲ μόνον ἡ μία καὶ ἄλλοτε μόνον ἡ ἄλλη⁶.

ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ Θ. ΜΙΤΣΟΣ

1 IG II² 3781. Πρβ. καὶ ΔΙΟΓ. ΛΑΕΡΤ. IV σ. 65: MERITT, Hesperia XVII, 1948, 28 κέ.

2 FERGUSON, Klio VIII, 1908, 353. Hellen. Athens 300, 301.

3 IG II² 1330: FERGUSON, Hell. Athens 370.

4 Τὸ ὄνομα Ἀριαράθης εὐρίσκομεν ἀκόμη δεύτερον εἰς τὴν σειρὰν ἐπὶ νομισμάτων τῶν Ἀθηναίων (ΣΒΟΡΩΝΟΣ, Monn. d'Athènes πίν. 53 ἀρ. 13 ἐξ.), τὰ ὁποῖα ἐχρονολογήθησαν εἰς τὴν πρὸ τοῦ 86 π.Χ. περίοδον (BCH LIX, 1935, 103. 106: Hesperia X, 1941, 234. Index (1946) 19). Εἶναι πιθανόν, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν

ταύτην πρόκειται περὶ Ἀθηναίου, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ ὄνομα συμφώνως πρὸς συνήθειαν, ὅπως δίδουν οἱ γονεῖς εἰς τὰ τέκνα των ὀνόματα ἐξεχόντων προσώπων τῆς ἐποχῆς (σχετικὰ παραδείγματα ἴδε παρὰ FERGUSON, Klio VIII, 1908, 354). Οὕτω θὰ ἐξηγηθῆ, διατὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀριαράθου ἐτέθη δεύτερον ἐπὶ τῶν νομισμάτων (ἴδε καὶ FERGUSON, Hell. Athens 301 σημ. 1).

5 IG II² 1330[2].^{21/2, 38}: HEAD, Hist. Num.² 750.

6 B.M.C. Cappadocia σ. 33 Νο 1-2 (= HEAD ἔ.ἀ. 750).